

Előfizetési ár:

Egész évre ——— 4 K.
Fél évre ——— 2 K.
Negyed évre ——— 1 K.
Egyes szám ——— 20 f.

Felelős szerkesztő:

SUGÁR KÁROLY
m. k. főerdőmérnök.

Főmunkatárs:

BALOGH ERNŐ
m. k. főerdőmérnök.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasábos milliméter soronkint 6 fillérel számítottatnak.

Az egész oldal négy hasábszéles.

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Előfizetőknek az állásjelentés és kereslet rovata rövid közlésekre díjtalanul áll rendelkezésre.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V. Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szétküldésére vonatkozó reklamációk is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő» szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők. Kéziratok vissza nem adatnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évente egyenként utalványoz. A lap után netalán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítatik, a mely később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

A kincstári erdőlegények és segéderdőőrök helyzetének javítása. (Bd. K.)

Görbefogú szu. (Szabó József.)

Gazdasági tanácsadó: Olasz-fajta tyúkok tenyésztése. (Képekkel) (bl.). — Faviasz készítése. (—h.). — Magastörzsű fák metszése. (—h.). — Mézelőnövény (—h.). — Gyökérsarjak eltávolítása (—h.).

Kutyák gilisztái. (Kukuljević József dr.)

Különfélék: Figyelmeztetés. — Kinevezés. — Névváltoztatás. — Jutalmazások. — Lőjegyzék. — Nyugdíjbiztosítás. — Faragó Béla árjegyzéke. — A csillagok világából. — Virágtenyésztés. — Víz nélkül. — Kigyóméreg. — Vadorzók. — Mennyi a billió? — A madár látása. — Favágás. — Időjelzés.

Hivatalos közlemények: A kincstári erdőlegények és segéderdőőrök javadalmozása tárgyában. Utadó kivétel ügyében.

Szerkesztői üzenetek.

Tárcza: Az erdőmester úr. (H. Gabnay Ferencz.)

A kincstári erdőlegények és segéderdőőrök helyzetének javítása.

Lapunk m. é. 14. számában ismertettük az Országos Erdészeti Egyesületnek a földmivelésügyi miniszter úrhoz intézett felterjesztését, a melyben a kincstár szolgálatában álló erdőlegények és segéderdőőrök helyzetének javítását kérte az egyesület. Abban a kedvező helyzetben vagyunk, hogy most a földmivelésügyi miniszter úrnak válaszáról adhatunk hírt, a mely az egyesület kérelmének több tekintetben eleget tesz, sőt részben többet teljesít, mint a mennyit az egyesület kért. S bár más tekintetben még maradnak függőben levő, vagy egyelőre nem teljesíthető kívánalmak, mégis az érdekeltek a miniszter úrnak alább ismertetett válaszából azt a meggyőződést meríthetik, hogy ügyüket az illetékes tényezők melegen felkarolták és a méltányosság határai között mozgó kívánások teljesítésére törek-szenek.

A miniszteri leirat elsősorban is az egyesületi felterjesztés ama részére válaszol, a mely a segéderdőőrök nyugdíjigényére vonatkozott. A leirat szerint első sorban ezt a kérdést kívánta a miniszter úr rendezni, mivel azonban ezt a dolog természete szerint csakis a pénzügyminiszter úrral egyetértőleg teheti, kivel eddig

ebben a kérdésben egyetértő megállapodásra még nem jutott, a remélhetőleg közeli jövő számára marad fenn e kérdésnek méltányos és kielégítő megoldása.

Ez annál kívánatosabb, mert egyes konkrét esetek a segéderdőőri szolgálati idő beszámítását az illetőkre vagy a hátrahagyottakra nézve már most is égetően szükségessé teszik. Hogy ebben a tekintetben legalább a jövőre nézve tiszta helyzet teremtsék, szívesen láttuk volna, ha a segéderdőőrök járandóságai a költségvetésben a rendes fizetés jellegével ruháztattak volna fel, s ezzel az ósdi, ismeretlen eredetű «szegődménybér» kifejezés, a mely tudunkkal egyik legfőbb akadálya a nyugdíjigényességnek átadatott volna a felelősök. Ezt azonban a miniszterium még nem «valósíthatta meg», a jövőre nézve azonban ez a szándék, ügylátszik, fennáll.

Az erdőlegényi állásoknak rendes erdőőri állásokká való átszervezésére és általában új védkerületek alakítására vonatkozó kérelmünkkel szemben a miniszter úr nem helyezkedett elutasító álláspontra, csupán arra utal, hogy ez államgazdasági okokból csak fokozatosan vihető keresztül. Hivatkozik e mellett az 1909. évi költségvetésre, a melyben, a mint már azt lapunk múlt évi 21-ik számában jeleztük, 8 erdőőri és 7 főerdőőri, összesen tehát 15 új altiszti állás szerveztetett, és így az erdőlegények egy része már a folyó év folyamán altisztté lesz kinevezhető.

Az erdőlegények és segéderdőőrök megkülönböztető elnevezését a miniszterium ez idő szerint nem szüntethette meg, mivel méltányossági és szélszerűségi szempontokból kívánatosnak mutatkozik, hogy ez a megkülönböztetés egyelőre még fentartassék. (Valószínűleg addig, a míg a jelenlegi erdőlegényi állások mind rendes altiszti állássá szerveztettek át.)

Legörvendetesebb a miniszter úr ama elhatározása, hogy az erdőlegények és segéderdőőrök f. é. január 1-től kezdve az eddigi 400 és 500 K. helyett 600, illetőleg 700 K. «szegődménybért» kapnak és azon felül 60 K. ruhaátalánnyal láttatnak el. Lényeges javulása ez helyzetüknek, több, mint a mennyit az Országos Erdészeti Egyesület elérhetőnek vélt, a mennyiben felterjesztésében egységesen 600 K. fizetést és 50 K. ruha-

átalányt említett fel. Különösen hálás lehet az érdekelt személyzet, hogy a remélnél is továbbmenőleg javította a miniszter úr készpénzjárandóságait. Elrendelte továbbá a miniszter úr, hogy a segéderdőőrök épen úgy, mint az erdőlegények, 12 ürm.³ kitermelt és házhoz szállított hasáb- vagy dorongfát kapjanak. Az erdészeti altisztekre érvényes határozmányok alkalmazásával gondoskodás fog történni továbbá az irányban is, hogy úgy a kincstári lakásokat bíró, mint a hidegebb éghajlatú állomásokon, nem állami épületekben lakó személyzet felettes erdőgondnokságának indokolt előterjesztésére ezen illetményen felül is kaphasson tűzifát. Ezzel megszűnt az a visszás helyzet, hogy a segéderdőőr eddig ugyan kapott a kincstártól tüzelőt, de csak úgynevezett feküfa alakjában az erdőben; a gyűjtésről, hazaszállításról magának kellett gondoskodnia, a mi a mai fuvarbérek és a segéderdőőr csekély bére mellett a legtöbb esetben illuzóriussá tette ezt a kedvezményt. Így tehát ez a rendelkezés is lényegesen és érdemlegesen javít a segéderdőőrök helyzetén.

Elismeri a miniszter úr annak a kívánságnak a jogosultságát is, hogy nemcsak az altiszti, hanem az erdőlegényi és segéderdőőri személyzet is lehetőleg természetbeni lakással láttassék el s e kívánságnak fokozatosan eleget is kíván tenni. Ez idő szerint úgy áll a dolog, hogy a 267 főnyi segédszemélyzetből 94-nek van természetbeni lakása, 173 pedig az illető állomás-

hely lakás-, illetve drágasági viszonyaitól függő évi 100, 120 és 140 K. lakkért kap.

Az erdőlegényeknek és segéderdőőröknek illetmény-földdel való ellátása a pénzügyminiszter úrral előzetesen tárgyalandó kérdés lévén, erre nézve végleges választ még nem nyertünk; a földművelésügyi miniszter úr azonban kijelenti abbéli készségét, hogy e tárgyalásokat megindítja, hogy ez a kérdés is az érdekelték javára megoldassék.

Az állattartásra nézve a miniszter úr megjegyzi, hogy az erdészeti altisztekre megállapított mértékben a segédszemélyzetre is kiterjesztetett.

A legeltetési és makkoltatási haszonélvezet gyakorlásánál, illetőleg a megengedett állatállomány tekintetében az erdőlegények és segéderdőőrökre az 1885. évi 17209. számú körrendelet határozmányai mérvadók, a mely szerint két tehén, egy növendék szarvasmarha, két borju, két öreg sertés és négy malacz, vagy két darab egy éven felüli südő legeltetésére, illetve makkoltatására jogosítvák.

A gyeplegelők használhatóságát illetőleg megjegyzendő, hogy ott, a hol erdei legeltetés az állomáshely távoli fekvésénél vagy egyéb oknál fogva nem gyakorolható, e helyett a gyeplegelő használata kivételesen meg van engedve oly határok között, a mennyire az illető vidék népének a gyeplegelők iránt támasztott és nem melőzhető igényei megengedik.

TÁRCZA.

Az erdőmester úr.

Irtá: *Hathalmi Gabnay Ferencz.*

Württemberg Dettingen nevű városában magas, komor, régi épület áll. hatalmas tölgyfaajtókkal és ólomba foglalt kerek üvegtáblákkal. Két ilyen ablak között hatalmas szarvasagancs látható az alacsony szobában. Páratlan huszas, de karvastagságú ágbogakkal. Ilyen vadat mai nap már sehol sem látni s ez a ritka trophæa nem is volna már ott azon a helyen, a hová az illető vadász azt ezelőtt negyedfélszázaddal odaszegezte, ha az az öreg házaspár, a mely ezt a régi házat lakja, nem őrizné meg olyan állhatatosan.

Talán azok vére teszi ezt a szobát s a hozzá vezető koptatott lépcsőt olyan dermesztővé, olyan félős rideggé, a kiket ott gyilkos kezek leöltek.

Ugyanis 1514. év tavaszán történt, hogy Württemberg fejedelme, Ulrich a pompázó, hallatlan magas adókat vetett ki s mindent, a mivel alattvalói birtak vagy a mit szereztek, csak kiköleszöngött tőkéjének tekintette, a mely után busás kamatokat szedett. Ugyanabban az időben már néhány éve rossz termés is volt, úgy hogy a teher elviselhetetlenné vált. Ekkor jött haza a komor ház gazdája, miután évekig idegen országok zsoldosaként bejárta a világot.

A mint a Dettingen előtt fekvő Urach elé ért, a mely a mai Stuttgart előtt volt a herczeg székhelye, a

vadregényes völgyben két nemes külsejű, délczeg lovas-vadászszal találkozott, kiknek elseje «takarodj az útból» kiáltással s felemelt kutyakorbácsal támadt rá. A rég nem látott hazája szemléletébe elmerült zsoldoskatona összeresztent, de már a következő pillanatban nehéz alabárdját a lovasnak szegezte olyan tekintettel, a mely eleget mondott, a fegyver fényétől megriadt ló pedig visszahökken.

— Schwigger — káromkodott a lovát fékező lovas — ennek a kutyának meg kell halnia.

Csakhogy a gyakorolt fegyveres is félre ugrott, pus-kája villáját lecsapta s kerek závarzatát felhúzta. A lovag ugyan kihúzta volt rövid vadászkését, de ijedségében leengedte karját.

— Megállj — vetette magát közbe békítőleg a másik lovas — te kóbor, hát lovakkal óhajtasz szétépetni, hogy a herczeg erdőmesterét akarod agyonlőni?!

— A ki engem megüt, életét kockáztatja — vágta vissza a zsoldos.

— Gyere — nevetett a közvetítő — ilyen legényeket kedvel Ulrich urunk, ezekkel nem szabad kikezdenünk. — Ezzel tovább vágatott s a másik mormogva követte.

Nagysokára néhány parasztocska követte az urakat, mindegyik kutyát vezetett pórázon s félénken, de alamuszi módra báméskodott a fegyveresre, a mint tőlük a lovagok neveit tudakolta.

A menet végén haladt aggasztván megsúgta neki, hogy Gundelfingeni Schwigger (Schwigger von Gundel-

Az egyesület felterjesztésének befejezésében foglaltakra vonatkozólag megjegyzi a miniszter úr, hogy egyes kerületekben más alkalmasabb munkaerő hiányában előfordul ugyan, de egészben véve még sem mondható az, hogy az erdőlegények és a fiatal segéderdőőrök nagy része kizárólag irodai munkát végezne, a mi azon adatból, hogy 140 erdőlegény közül 57, 127 segéderdőőr közül pedig csak 7 teljesít irodai szolgálatot, eléggé kitünik. E tekintetben általánosan kötelező intézkedést tenni nem mutatkozik czélszerűnek, a miniszter úr azonban gondot kíván fordítani arra, hogy az erdőlegények alkalmazásánál is a szolgálat érdekeinek megfelelő eljárás követtessék. (Bd. K.)

Görbefogú szu (*Tomicus curvidens* Germ.).

Irta: Szabó József m. kir. erdőmester.

A Krassó-Szörény vármegye bozovicsi járásában fekvő Ponyászka nevű kincstári erdőségben az 1907. év folyamán görbefogú szu (*Tomicus curvidens*) által okozott károsításokat észlelték.

Ezen észleléssel egyidőben a Marilla-fürdő bérlője, a fürdő parkját alkotó jegenyefenyőkön szintén szuokozta károkat észlelt s abban a feltevésben volt, hogy a parkban észlelt fertőzés a kincstári erdőből jutott oda.

A fürdő a kincstári erdőtől mintegy 22 km. távolságban fekszik, tehát a szakember első pillanatra tisztá-

lingen) a herczeg várnagyja és Weyler István úr, az ő szigorú erdőmestere. De azzal azután el is sietett a többiek után, ő meg nemsokára a visszhangzó, sötét tornyos kapun keresztül a szűk utcába lépett, a hol rögtön ráismert néhány vagyonos parasztra, a kik azonban félénken a házakhoz lapulva haladtak, mintha szabadon fellélegzeni sem lenne bátorságuk. Belépett egy korcsmába, megivott egy messzely bort, de ez fanyar volt s a korcsmáros és a vendégek is mind olyan borús, nyomott hangulatot tanúsítottak, hogy fizetett s sietett megint ki a levegőre.

Ősi jó szokás szerint belépett a templomba, hogy hálát mondjon a Mindenhatónak szerencsés hazaérkezéért, de az a feketeszárnyú szellem oda is elkísérte, ott sem birt megkönnyebbülni; végre egy vén anyóka is belépett a templomba s buzgóságában mind hangsabban kezdett imádkozni, úgy hogy még ő is megértette, hogy az illető elhalt nővére fiáért könyörög, a ki most az ellenség előtt áll vagy pedig már meg is halt s ki tudja hol van eltemetve, úgy hogy jeltelen sírján senki sem képes érte imádkozni.

Semmi kétség, ő maga volt az, a kiért az az agnő rózsafüzérje gyöngyeit aszott ujjai között peregtette, s a mint a templom félhomályában jobban megfigyelte, bánatos vonásaiban csakhamar felismerte nagynénjét, a ki őt gyermekkorában ölében ringatta s még most is szomorú szívébe zárta. Felocsúdott kábultságából, hozzá ugrott s hangosan felkiáltott: «néném, hát már nem ismer fel engem, hiszen én vagyok a maga Crescentia

ban volt azzal, hogy a fertőzés ezen egymástól távol eső két területen függetlenül az egyik vagy másik területen korábban észlelt fertőzéstől, mindkét helyen kizárólag helyi okok folytán következett be.

A földművelésügyi miniszterium a szükséges irtó és védőmunkálatokat a kincstári erdőben elrendelvé, egyúttal dr. Jablonovszky József kir. tanácsost, a m. kir. rovarügyi állomás vezetőjét, továbbá e sorok íróját azzal bízta meg, hogy a fertőzött területeket megszemléljék, a szufertőzés mérvéről, keletkezésének okáról s a védekezési munkálatok eredményéről jelentést tegyenek. Nem végzek talán fölösleges munkát, ha e lap t. olvasóit a fertőzés mérvéről és a védekezés eredményéről tájékoztatom.

*

A fertőzött kincstári erdőség két fővölgy mentén terül el s állományait bükk és jegenyefenyő alkotják. A bükk körül van gyűrűzve és a jegenyefenyő egy része vetővágás alkalmazásával ki van használva.

Az állományok azonban a természetes felújulás eléréséhez szükséges mértéken felül megritkítottak s maga a fahasználat sem foganatosítottatott kellő óvatossággal. A kúpát, galyat és a kevésbé értékes törzsrészeket kereslet hiányában és a nehéz szállítási viszonyok miatt visszahagyták, de nem égették fel s ezzel utat nyitottak a görbefogú szu elszaporodásának, a mely aztán különösen a délkeleti, déli és délnyugati hajlásokban, a hol

nővérenek egyetlen fia, a Bantel János. Lássá, a jó Isten hűséges imáját meghallgatta s most egészségesen megint idehaza vagyok!»

Általános feltűnést keltett, a mint a délczeg katona Bley Tamás özvegyét házába kísérte s az egész falut bejárta az a hír, hogy a Bantelhans a spanyol háborúból hazatért s nagyon tisztességes, becsületes ember lett belőle.

Hát az persze az akkori időben nagyon különös egy hír volt, egyrészt azért, mert az idegen országokból hazatérő zsoldosok épen nem szoktak becsületesek lenni, másrészt meg tisztességes alatt az Erms völgyében gazdagot is értettek s a pénz sem igen bántotta őket, de Bantel János becsületes és vagyonos is volt. Megvette a nagynénje lakta házat s egy kis parasztbirtokot is olcsó pénzen, mert akkor a pénz bizony nagyon ritka volt. Kíváncsi irigységgel nézték polgártársai az ő munkálkodását, de csakhamar belátták, hogy épenséggel nem szokott el a dologtól, sőt jobban csinálta, mint ők, mert világot látott s ők öreg apjuk után maradiak voltak. A városka birája pedig mint a várnagy kegyence, eleinte a herczeg szoldateszkájának akarta toborozni, de még idejében elég okos volt a készpénzzel rendelkező ember letelepülésének kedvezni.

Bantelhans háza nemsokára ura ábrázatát tükröztette vissza, ő pedig az első szabad napját arra használta fel, hogy Graveneck várát keresse fel, melynek lovagja Spanyolországban kapitánya volt, a kit Fronteránál mint súlyos sebesültet vitt ki a tömegből. Sebe

*

a vetővágás alkalmával nagyon megritkított állományok a nap hevének s az ott uralkodó erős kossovo-szélnek amúgy is különösen ki vannak téve és köves talajon állanak, szinte hihetetlen mérvben elszaporodott, a mit az utóbbi évek tartós száraz és forró időjárása is bizonyára nagyban előmozdított. Az északi és északkeleti fekvésekben, valamint ott is, a hol a vetővágás alkalmával az állományt nem ritkították meg nagyon, továbbá a szélől védettebb helyeken s továbbá a hol kevesebb kúpfiát és galyat hagytak vissza, fertőzést csak itt-ott, elvétve találtunk.

Azokon a helyeken, a hol a görbefogú szu tömegesen lépett fel, az egészséges jegenyefenyőket is megtámadta, még pedig olyan nagy tömegben, hogy egyes fák a kúptól le a tőig sűrűn egymás mellett álló gyantagyöngyökkel voltak borítva, melyek mindenike egy-egy nőstény görbefogú szu befuródási helyét jelölte.

Több ilyen gyantagyöngygyel borított jegenyefenyőt megvizsgáltunk és azt találtuk, hogy a nőstény szu még mielőtt fiasíthatott volna, a fa nedvében, avagy talán valószínűbben a fa gazdag gyantatartalmában megfulladt, tehát támadása sikertelen volt. Az egyszer így megtámadott fa azonban máris rendellenes állapotba jutott, mert gyantatartalmából sokat vesztett s így kétségtelennek vehető, hogy egy közelebbi tömeges rajzás alkalmával a szunak áldozatul fog esni. Épen azért nemcsak azokat a egyedeket, melyekben a szu jelenléte megállapítható volt, hanem általában a beteges, elnyomott

egyedeket, valamint a gyantagyöngyökkel borított jegenyefenyőket is, a mennyire az az ottani nehéz terepviszonyok s a nagy hó és felette változó időjárás mellett lehetséges volt, az 1908. év márczius havában kivágták, kérégt, kúpfiáját és galyait elégették.

Egyes helyeken, kisebb foltokban még mindig maradt vissza ugyan szu által megtámadott fa, mert a rajzás már április hó 5-én elkezdődött s ebből újabb fertőzés keletkezett. Ez azonban már nagyobb veszélyt nem okozhatott, mert a fertőzés előmozdítására alkalmas beteg faegyedek száma elenyészően csekély s így az azokból az 1908. évi rajzás alkalmával kiözönlött szu újból csak ezen beteges faegyedeket kereste fel fiasító tanyául. Ezek a faegyedek is azonban az 1909. évi tél folyamán kihasználtatnak, tehát egyelőre a görbefogú szutól ott már tartani nem kell.

A fertőzött terület meg szemlélése alkalmával olyan szulárvákra is akadunk, a melyeket még a rovartani állomás nagytudású vezetője sem ismert. Mind a kettőnket bántott a kíváncsiság, hogy miféle bogár fejlődhet az általunk eddig soha nem látott lárvából s épen azért néhány olyan forgácsdarabot, melyben az ismeretlen lárvá volt, magunkkal hozva, a rovartani állomáson annak vezetője addig gondozta, míg csak a szu ki nem kelt belőle s nem is egy fajta, hanem kettő. Az egyik a *Tomicus spinidens* Reitter nevet viseli, a másik *Tomicus vorontzowi* Jakob. név alatt szerepel az irodalomban. Erről a két rovarról azt állítják, hogy a *Tomicus*

haza kényszerítette a lovagot, de megígértette megmentőjével, hogy közös szűkebb hazájukban felkeresi. Bantelhans most adott szavát óhajtotta beváltani, annál inkább, mivel nagyon vágyódott már szabad férfivel szabad szót váltani s szomszédjainak komor rabszolgalelkületét tűrhetetlennek találta. Annyi bátorságuk sem volt, hogy a rendkívül elszaporodott vadat saját szántóföldjeikről csak ki is űzzék, nemhogy ezeket a kártékony állatokat saját vetéseikben meg merték volna ölni, mert az erdőmester úr már az elsőt is súlyos testi fenyítéssel, utóbbit meg kegyetlen halálbüntetéssel is sújtotta s egy szegény embernek, a ki egy homokzátonyra kivetett félfontos pisztrángot mert éhező gyermekeinek hazavinni, Urach várában mindkét hüvelykujját csapták le!

Az öreg lovagot fekete kenyér, de jó bor mellett karosszékben az ablak mellett ülve találta. Bantel János látogatásán nagyon örült, de mikor meghallotta, hogy lennt a völgyben megtelepedett s mint paraszt akarja kenyerét keresni, hatalmas üstökét tagadólag rázta:

— Paraszt akarsz lenni, annak nem lesz jó vége. Parasztból szorgalommal és fáradtsággal jó hadfit lehet ugyan nevelni, azt megengedem, de fordítva soha! Parasztnak nem szabad gondolkoznia, nem szabad beszélnie s csak sötét kamrájában imádkozhat néha úgy, hogy még a papja se tudja meg. A hadfi jó arra, hogy üssön, a paraszt csak arra, hogy ráüssenek s különösen olyan ember, mint te vagy, Gundelíngeni Schwiggerrel és

Weyler Istvánnal, a kit még a lovagok is «parasztátoknak» neveznek, meg nem férhet, még egy év leforgása előtt egyik a másik halála lesz.

Bantel is rázta a fejét s azt mondta:

— Nem hiszem, hogy a dolog annyira komoly volna, mint lovag úr azt gondolja. Nagyon is elhiszem, hogy az a két úr mindazt megeselekszi, a mit csak szabad, sőt még azontúl is valamit, de felettük áll a herczeg, a ki ugyancsak számon kérné őket, ha olyasmit megtudna.

A lovag hangosan felkaczagott:

— Úgy, azt hiszed? Nos hát én mondom neked, hogy a herczeg egészen rendjén valónak találja, ha azt a parasztot, a kinek eszébe jutna vadászni, szarvasra kötnék s úgy nyargaltatnak, hogy tagjai szanaszét az erdőben elmaradoznak s örvend, ha egy parasztot kutyák hajtanak, üznek s azután széttépnek.

Bantel homlokát fenyegető ránczokba szedte:

— El kell hinnem, hogy ilyen istentelenül gyalázatos dolgok történnek, mert kapitány uram mondja, a papságtól pedig, a melynek Isten nevében közbe kellene lépnie, szintén nem várok semmi jót sem, miután láttam, hogy Kempten apátfejedelme mit művel; az ifjú császár pedig messze van s maga is sokkal nagyobb bajban van, semmint hogy ő tőle segítséget lehetne remélni, de azért mégis azt tartom, hogy van még egy menekülés, melytől Isten sem tagadná meg az ő áldását — s ez a saját öklünk! (Folytatása következik.)

curvidens Germ. kísérői, vagyis rendszerint csak ott fordulnak elő, a hol a *Tomicus curvidens* már fellépett s az ezen rovar által megtámadott jegenyefenyő felsőbb, vékonyabb kérgű részeiben élnek.

A rovar-tani állomás vezetője a múlt év július havában, kutatási szenvedélyétől üzelve még egyszer bejárta a fertőzött területeket s ez alkalommal feltűnt neki, hogy 10—15 cm. vastag fiatal jegenyefenyők tűi kezdenek veresedni. Egynehányat ezek közül megvizsgált s valamennyiben *Tomicus spinidens* Reit. és *Tomicus vorontzowi* Jakob. fajokat talált.

E szerint ez a két faj, ha *Tomicus curvidens* által kikezdett jegenyefenyőre nem talál, az egészen fiatal állományokat is megtámadja s épen ebben van ezen kétféle szurovar felléptének a veszélye.

Ezt a két fajt eddig minálunk alig ismerték; azért igen jó szolgálatot teszünk azzal, ha még jelentéktelennek látszó rovar, álcát vagy bábót is, a melyet nem ismerünk, meghatározás, életmódjának ismertetése és az ellene való védekezés módjának közlése végett a m. kir. rovar-tani állomásnak Budapestre beküldjük.

Gazdasági tanácsadó.

Rovatvezető: Hreblay Emil m. kir. gazdasági felügyelő.

Olasz-fajta tyúkok tenyésztése. Újabban mind gyakrabban olvashatjuk egyes szaklapokban, hogy a most divatozó köztenyésztési irány, mely a hazai tyúkok nemesítésére az orpingtonokat jelöli ki, annyiból nem helyes, hogy ez az ivadékokban a hazai magyar tyúk bő tojóképeségét rontja s ezáltal országszerte már is érezhető az a tünet, hogy míg ma több a tyúk, mint ezelőtt 6—8 évvel, de kevesebb a tojás és így drágább is.

Bizonyos, hogy az orpingtonokkal való tyúknemesítés és keresztezés célja első sorban az alakjavítás, a testnagytítás és a tollazat egyformásítása volt, a mit helyesnek találtunk s látunk ma is, de bizonyos az is, hogy intenzív, beható tenyész-nemesítéssel a hazai magyar tyúkok bő tojástermelő képessége némileg alábbszállt.

A csökkent téteményképeséget egyesek olykép óhajtják javítás alá venni, hogy a rodejlendi amerikai, állítólag igen bőven tojó tyúkokat ajánlják a további nemesítésre, illetve a már bizonyos mértékig megnagyobbított s kiegyenlített tyúkállományok tojóképeségének javítására.

A rodejlendi fajta, vagyis jobban mondva fajtafeleség amerikai keletkezésű s a mennyit eddig hazánkban láttam, azt nem dicsérhetem még külsőleg itélve sem. Benső téteményképeségüket pedig — melyet itt nálunk mutattak — még senki sem ismeri.

Ily körülmények közt én a rodejlendi tyúkoknak a köztenyésztésbe való bevonását nem ajánlom s tudom, hogy az illetékes vezető körök ezt csak úgy hamarjában nem is fogják megtenni, de e helyett, ha már a tojóképeség fokozását óhajtjuk megkísérelni, ajánlom

a hazánkban is számtalan helyen, számtalan esetben kipróbált s fényesen bevált olasz-fajta tyúkok felhasználását.

Az olasz tyúkok a legelterjedtebb tyúkfajták közé tartoznak. Egyaránt tenyésztik őket szépségükért, hasznos tulajdonságukért és mint gazdasági tyúkokat. Az európai városokban rendezett baromfi-kiállításokon mindig nagy számban vannak képviselve. Méltók tehát arra, hogy mi is foglalkozzunk velök.

Mint gazdasági tyúkfajta, nagyon ajánlatos az olasz tyúk azon tulajdonságánál fogva, hogy igen jó és bőven tojó. Az olasz tyúk tenyésztésében az egyedüli cél majdnem csak a tojástermelés, de meg is felel derekasan ennek a célnak; tojásai, bár nem nagyok, de annál nagyobb számban rakja azokat. A haszontenyésztők egy tyúknak 200 darabra teszik az évi átlagos tojáshozamát, a mi bizonyára gazdagon kifizeti a ráfordított költséget és fáradságot. Természetesen mint húsállat nem sorolható az első fajták közé. Teste könnyű, tehát kevés rajta a hús, izletesség dolgában azonban versenyezhet a finomabb asztali fajtáival is, milyenek az orpingtonok, dorkingok és plimútok.

Az olasz tyúkokat a sporttenyésztők is nagyon kedvelik. A német, amerikai és angol lapok minduntalan foglalkoznak velök; hozzák a kiállítási győztesek képeit. Megtalálja a tenyésztő e fajta változatai között az izlésének leginkább megfelelő szint, mert van fekete, fehér, kendermagos, fogolyszínű, ezüstnyakú, pettyes, kék és sárgaszínű olasz tyúk.

Az olasz tyúkok sportszerű tenyésztése nem oly egyszerű és könnyű, mint azt gondolnók, még ha a nehezen tenyészthető színváltozatoktól eltekintünk is.

Elsősorban mindig a test alakja veendő figyelembe. A fajtisza olasz tyúk e tekintetben nagyon közel áll a minorkához; de ne legyen esetlen, mint a közönséges házi tyúk. A törzs inkább karsú, mint tömött, zömök legyen.

Azonkívül nagy súlyt kell fektetni a tarajképződésre. Ámbár túl vagyunk már azon az időn, mikor a taraj nagysága szerint emelkedett vagy szállt az állat értéke, de az egyik szélsőségből nem szabad a másikba esni; a nagy taraj most is jellegző sajátsága ennek a fajtának és az is fog maradni. A tarajnak vannak azonban egyéb sajátságai, melyek inkább figyelembe veendőek, mint a nagyság. A kakas taraja kell, hogy széles, húsos és töben erős legyen.

A fehér olasz tyúk közgazdasági jelentőségét abban keresem, hogy kiváló a tojóképesége, még pedig oly időben is, midőn a tojás ára magas, tehát ősszel és télen, mely időben nálunk a tyúkok nagyon keveset tojnak. Igen jelentős momentum az is, hogy különösen a fehér olasz tyúk igen zsenge korában válik tojóvá. Oderszky Lajos állítja, hogy számos tyúkot nevelt fel, mely 17 hetes korában már hozzáfogott a tojáshoz, sőt a Waadtland egyik tenyésztője 1892-ben 70 drb fajtisza olasz tyúkjá közt volt öt, melyek 15 hetes korban szolgáltatották az első tojást és 70 drb tojó közt nem volt egyetlen egy sem, mely 5 hónapos korában

még ne tojt volna! Abban a körülményben pedig, hogy az olasz tyúkok ilyen korán fejlődnek, okát keresem annak, hogy testnövéseükben hátramaradnak, mert hiszen merő lehetetlenség, hogy oly sokat tojjanak és a mellett jól is fejlődjenek.

A fehér olasz kakasokat, melyeknek egy szép példányát lapunk mai számában bemutatjuk, a fehér orpington jellegű tyúkokra igen alkalmas nemesítő anyagnak tartom és a fehér telivér olasz tojót pedig, ha a fehér orpington kakasokkal párosítanók, bizonyára

Ajánlatos lenne, hogy úgy az állam telepei, mint egyes magántenyésztők a fehér és sárga olasz tyúkok tenyésztését mielőbb megkezdénék, mert ezeknek hazánkban való tenyésztési ideje elérkezett.

Megmondtam én már 10 évvel ezelőtt azoknak a tenyésztőknek, a kik már akkor be akarták az olasz tyúkok tenyésztését vezetni, hogy eljön ezeknek az ideje is, ha a hazai tyúkok testnagyságának s külső formájának javításával készen leszünk.

Tíz évi munka után ma a hazai tyúkok a közép-

Fehér olasz tyúkok.

kapnánk párhuzamos keresztezés- és azután a további együttes tenyésztésből oly kiváló tyúkféleséget, a mely minden tekintetben megfelelné igényeinknek.

A sárga olasz tyúkok, melyeknek egy remek kakasát szintén bemutatjuk, ugyancsak alkalmasak a most elmondott tenyészfelhasználásra a sárgaszínű, orpington-jellegű tyúkoknál.

A sárga olasz kakas karcsú, de izmos állat, élénk és figyelmes megjelenéssel. Tollazata ép olyan színű, mint a sárga viadoté vagy a sárga orpingtoné.

Ép ily színű a tojó is. Hogy tollazata sokszor egy árnyalattal világosabb, azzal éppen semmit sem von le a gyors fejlődés és bő tojóképeség kitűnő tulajdonságaiból.

nagyságot elérték, lehet tehát egész nyugodtan a párhuzamos tenyésztéssel azok tojóképeségének javítását is munkába venni. (bl.)

Faviasz készítése. A szabadban kint, szabad tűz fölé egy vasedényt felakasztunk s ebben 2 kgr gyantát felolvasztunk; mikor a gyanta már teljesen felolvadt, akkor 1 kgr terpentint és 250 gr méhviaszt keverünk közé s gyakori kavargatás közben ezt is felolvasztjuk s azután 250 gr ricinusolajat öntünk bele. Erre az edényt a tüzről elveszszük s jó távol a tüztől a földre téve kissé hűlni hagyjuk, mire folytonos keverés közt óvatosan — eleinte cseppenként — 1/2 liter denaturált

spirituszt teszünk hozzá. Az így elkészített faviaszt csukható bádogdobozokba teszszük, a melyekben évekig is használható állapotban eláll. Ily módon egy kilogramm faviasz készítése körülbelül 1 koronába kerül. A faviasz főzésénél nagyon kell vigyáznunk arra, hogy a főzet tüzet ne fogjon, a mit legkönnyebben úgy kerülhetünk el, ha az edényt egy jól záró fedővel letakarjuk.

(—h.)

Magastörzsű fák metszése. Ha a magastörzsű fiatal fák koronáit erősen visszavágjuk, akkor a keletkező

hogy a méhek azt hónapokon keresztül kora reggeltől késő estig ellepik. Megnö 1½—2 méter magasra s Európa nagy részében el van terjedve, nálunk azonban nem fordul elő. Mindenesetre érdemes volna kísérletet tenni vele.

(—h.)

Gyökérsarjak eltávolítása. A nemesített díszfák és díszcserjék gyökérsarjait idejekorán, tehát már kora tavasszal el kell távolítani, nehogy azok a nemesített növényrészek növekedését és fejlődését hátrányosan be-

Sárga olasz tyúkok.

sok gyöngébb-erősebb hajtástól a fa koronája úgy fog kinézni, mint egy seprű. Csak igen kivételes esetekben szabad a hajtásokat rövidre visszavágni, míg rendes körülmények közt az a szabály, hogy a vezérhajtást hosszának kétharmadára vágjuk vissza.

(—h.)

Mézelőnövény. Dr. Krancher szerint kitünő mézelőnövény a *magas mézkerep* (*Melilotus albus altissimus*), mely a legsoványabb talajon is, sőt még a homokon és kőgorgetegen is jól tenyészik. Vetése április—májusban történik s juliustól októberig virágozik. Miután a magas mézkerep két éves növény, azért csak a vetéstől számított második évben virágozik, de ekkor oly dúsan,

folyásolják. A gyökérhajtást mindig közvetlenül a kiindulási pontnál kell levágni; ebből a célból a földet a szükséghez képest félretakarítjuk s az erősebb hajtásokat éles ásóval csapjuk le, a gyengébbeket pedig ollóval vagy késsel metszük le. Különösen gyakran kell a gyökérsarjak eltávolítását a nemes orgonánál, a különféle pompásan virágzó telt cseresznyénél és szilvánál, a mandulánál, a japáni birsnél, az alma- és körteféléknél, továbbá a tarkalevelű díszfáknál, minő a foltoslevelű juhar, a vöröslevelű bükk (vérbükk) stb. eszközölni.

(—h.)

Kutyák gilisztái.

Irta: *Kukuljevič József dr., m. kir. állatorvos.*

Eddigi egynehány közleményemben megemlékeztem a kutyák galandférgeiről, most pedig egynehány szóval még említést akarok tenni a kutyák gilisztáiról. Giliszta elnevezés alatt rendszeresen a köznép nem a tulajdonképeni gilisztát érti, hanem a már ismertetett galandférgeket, ez azonban téves elnevezés, mert a szó szoros értelemben vett giliszta csak az orsóférgék csoportjába tartozó élősködő.

A gilisztát jellemzi a hosszú, sima, henger alakú test, a mely elül egy rövid fejben végződik, ezen a fejen egy úgynevezett szájnílás van, melyet egy sima vagy fogakkal ellátott ajak vesz körül. Fejlődésük menetét sem ismerjük bizonyosan, valószínűleg az állat bélsárával kikerülő peték ugyancsak ugyanolyan állat bélsatornájába kerülnek, itt a petéből kiszabadul az ébrény.

A fertőzés rendszerint úgy történik, hogy a fejlett ébrényeket tartalmazó tisztátalan ivóvíz vagy takarmány bejut az állat bélsatornájába és a mint a tapasztalatok mutatják, kutyákban elég gyorsan kifejlődnek; legtöbbször már két hét múlva találtak kutyákban kifejlett gilisztákat. Különösen az bír fontossággal, hogy leginkább fiatal állatok legfogékonyabbak a fertőzéssel szemben, az idősebb állatok kevésbé.

A giliszták az állatban különösen tömeges jelenlét esetén súlyosabb bántalmat idézhetnek elő, enyhébb eset, mikor csak a bélsatorna hurutját idézik elő, de nagyon gyakori, hogy a giliszták átrágják a bél falát, ennek folytán hashártyagyuladást, sőt sokszor belső genyedéseket idéznek elő. Ha a giliszták nagyon nagy tömegben szaporodnak fel a bélsatornában, úgy egész gomolygokat alkothatnak, elzárják a bél ürét és nagy bélzavarokat okozhatnak.

A giliszták eléggé jellegzetes tüneteket idéznek elő a fertőzött állatokon. A legjellegzetesebb tünet a nagy táplálkozási zavar, a mi annál jellegzetesebb, mennél fiatalabb az állat. A betegek nagyon szeszélyesek, néha igen rossz étvágyuk van, máskor ellenkezőleg, igen mohón esznek és e mellett nagyon soványodnak, szőrözetük fénytelen, borzalt.

Ezek a táplálkozási zavarok azért oly nagyfokúak, mert a giliszták sok nedvet vonnak el a bélből, sőt gyakran vért is szívnak, a mi nagyon elgyengíti az állatot. Nagyon gyakori tünet, hogy a bélsárürítés nagyon rendetlen, a kutyák gyakran hánynak, a hányadék nyúlós-nyálkás, gyakran epével kevert és a hányadékban rendszeren több-kevesebb giliszta található.

A giliszták által előidézett kóros tünet oly súlyos jellegű ölíhet, hogy az állatok vesztettségre utaló tüneteket mutatnak, igen izgatottak, dühöngenek. Gyakori, hogy a kutyák minden előzetes betegeskedés nélkül hirtelen elhullanak.

Vadászkutyáknál észlelhető, hogy a vadászaton kedvetlenül futkosnak, hamarosan elfáradnak, szőrük borzalt, bőrük száraz, végtagjaik vizenyösen megduzzadnak. Bélsárürítésük is igen rendetlen, hol nagy székrekedés,

hol véres bélsárürítés látható és tartós hasmenés mutatkozik.

Háziszerül legjobban ajánlható a ricinusolaj beöntése, naponta 10 gr., azonkívül foghagymafőzet tejjel keverve.

Minden esetre arra is kell ügyelni, hogy a bélsarat mindig összesöpörtessük és *eléjessük*, az állatok fekhelye pedig mindig *száraz* legyen.

Kutyában előfordul a giliszták közül az *Ascaris marginata*, fehér vagy halványvöröses, a hím 5—10 cm. hosszú, a farki részen két szárnynyal, a nőstény 9—12 cm., hátsó vége hegyes, kúpalakú. Ez főleg a kutyák vékonybelében él.

Gyakoriak a kutyákban a *Dochmiusok*, ezeket megtalálták főleg vadászkutyáknál Franciaországban, Olaszországban, Japánban, de hazánkban is, a hol egy ízben Rätz tanár egy tenyészet 11 kutyáján állapította meg Erdélyben. *Makoldy* és *Sequens* állatorvosok is észlelték. Ezek igen súlyos betegséget okoznak a vadászkutyáknál. Az *Oxyurusok* közül néha előfordul az *Oxyurus vernicularis*.

Figyeljük meg tehát kutyáinkat, ha fentiekhez hasonló tüneteket látunk, úgy kísérik figyelemmel a bélsarat, nézzük meg, nincs-e abban féreg és ha ennek nyomát látjuk vagy ilyenre gyanunk van, akkor vegyük kezelésbe az állatot, annál is inkább, mert hisz úgyszólván háziszerrel, költség nélkül kezelhetjük, míg ellenkező esetben esetleg egy értékes állatot elveszítünk. Ártani azonban sohasem fog, ha beteg állatuunk baját hozzáértő szakemberrel állapítatjuk meg.

Különfélék.

Figyelmeztetés. Lapunk czímszalagján sok esetben az a jegyzet foglaltatik, hogy az előfizetés 1908 decz. 31-ikén lejár, daczára annak, hogy az illető olvasónk előfizetését a f. évre megújította. Minthogy ebben a tekintetben felszólalások történtek, ez úton értesítjük t. olvasóinkat, hogy ezentúl az előfizetés lejártát nem a czímszalagon foglalt jegyzet útján tartjuk nyilván. A jövőben tehát ily jegyzet azokon nem lesz; a míg azonban a régi jegyzettel ellátott készlet tart, azt természetesen felhasználjuk, kérjük azonban t. olvasóinkat, hogy e jegyzetnek immár semmi jelentőséget ne tulajdonítsanak.

«Az Erdő» kiadóhivatala.

Kinevezés. A m. kir. földmív. miniszter úr a selmeczbányai m. kir. központi erdészeti kísérleti állomásnál rendszeresített irodai főerdőőri teendőket ellátására Dankó István napidijast, II. oszt. erd. altisztáé nevezte ki.

Névváltoztatás. Bradvárovičs Vladimir deliblati m. kir. erdőőr és kiskorú gyermekei családi nevüket «Bokor»-ra változtatták.

Jutalmazások. A *Baranya-, Somogy-, Tolnamegyei Erdészeti és Vadászati Egyesület* az erdősitések terén, az erdei kihágások megakadályozása, valamint az orv-

vadászok üldözése és a hasznos vad tenyésztése, nemkülönben a kártékony vadak sikeres pusztítása körül érdemeket szerzett erdő-, illetve vadőrök jutalmazására szánt összegből az Egyesület választmányának f. é. január hó 5-én megtartott ülésében Frigyes kir. herceg bellyei uradalmánál alkalmazott *Gáspár Dániel* főerdőrt 50 kor., *Bózsa József* erdőrt 30 kor.; ifj. Draskovich Iván gróf baranyasellyei uradalmánál szolgálatban álló *Noll Jakab* erdőrt 50 kor., *Csilkovich József* vadört 20 kor., végül Széchényi István gróf kálmáncsai uradalmában szolgáló *Ballér Ferencz* erdőrt 30 kor. jutalomban részesítette s nevezettek részére egyidejűleg elismerő oklevelet adott ki. — *Stainer Gyula* cs. és kir. udvari szállító, körmenői magpergető gyáros, mint a Baranya-, Somogy-, Tolnamegyei Erdészeti és Vadászati Egyesület rendes tagja által ezen Egyesület részére az Egyesület által meghatározandó célokra az 1908. évre adományozott 45 kor. összegből a múlt év őszén Pécsen megtartott erdőőri szakvizsga vizsgálóbizottságának odaitélése alapján *Szakály Ferencz* erdőőri szakiskolát végzett és az erdőőri szakvizsgát «kitűnő» eredménnyel letett, ez idő szerint a cs. és kir. 44. gyalogezredben szolgáló gyalogosnak 25 kor.; *Faller András* az erdőőri szakvizsgát «jó» eredménnyel letett, jelenleg a dunaszekesői volt urbéreszek szolgálatában álló erdőőrnek pedig 20 kor. jutalom adományoztatott.

Lőjegytek. *Frigyes* királyi herceg ő Fensége bellyei, klabhauai, magyaróvári, tesehemi és véghelesi vadászterületén az 1908. évi vadászat eredménye a következő volt: Terítékre került 192 szarvas, 1 dámvad, 18 zerge, 708 őz, 37,000 nyúl, 10 királyfácán, 12,240 közönséges fácán, 16,322 fogoly, 938 erdei szalonka, 27 vadlúd, 1086 vadkacsa, 36 vizityúk stb., összesen 89,255 hasznos vad. Kártékony vadat elejtettek: 438 rókát, 5 vadmacskát, 10 borzt, 987 karvalyt, vércsét, 7 sast, 1 uhut, 32 halászmadarat stb., összesen 19,094 darabot. — *Gróf Draskovich Iván* baranyasellyei uradalmában pedig terítékre került: 18 szarvas, 50 őz, 2656 nyúl, 8247 fácán, 1237 fogoly és 107 szalonka, összesen 12,315 hasznos vad. Azonkívül esett 83 róka és 2712 különféle kártékony vad.

Nyugdíjbiztosítás. Nógrád vármegye Majlik János járási erdőrt az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédségélypénztárnál az I. csoportban háromszoros tagsággal nyugdíjra biztosította.

Faragó Béla cs. és kir. udvari szállító, magkereskedő (Zalaegerszegen) árjegyzéke megjelent és azt a nevezett cég kívánatra mindenkinek ingyen és bérmentve megküldi.

A csillagok világából. A mennyire ez idő szerint ismeretes, a földünkhöz legközelebb eső állócsillag a Centaurus csillagesoport fényes alfája, mely a déli égboltozaton áll. Ennek a csillagnak földünkötől való távolsága 4500 milliárd (4.500,000,000,000) mérföld, vagyis 225,000-szer olyan távol van földünkötől, mint a Nap.

Az összes eddigi tapasztalati adatok szerint nincs olyan álló csillag, a mely földünkhöz 4.000,000-szor millió, vagyis 4000 milliárd mérföldnél közelebb volna. Ezt a távolságot csillagtávolságnak nevezzük s a fénynek $3\frac{1}{4}$ évre van szüksége, hogy ezt az utat megtehesse. Ha tudjuk azt, hogy a fény másodpercenként 42,000 mérföld utat tesz meg és hogy egy mérföld körülbelül 7500 méter, akkor ezt a horribilis távolságot el se tudjuk képzelni. Azoknak a csillagoknak a száma, a melyeknek földünkötől való távolságát meg tudták mérni, még meglehetősen csekély. Ezek közül az ismertebb csillagok a Sirius, a mely 26 csillagtávolságnyra, a Wega 20 csillagtávolságnyra, a Capella pedig 25 csillagtávolságnyra van tőlünk. Abból a föltevésből kiindulva, hogy a csillagoknak egymásközi távolsága nagyjában véve azonos és hogy a leghalványabb csillag egyúttal a legtávolabbi is van tőlünk, megkísérelték a csillagoknak földünkötől való hozzávetőleges távolságát a csillagok különböző fényessége szerint meghatározni. E szerint a szabad szemmel még látható leghalványabb álló csillag olyan távolságra van tőlünk, a melyet a fény csak mintegy száz év alatt képes megtenni, holott pl. a Nap fénye $8\frac{1}{4}$ perc alatt érkezik hozzánk. A tizedrangú csillagok, a melyek egy jobbfajta távcsővel még láthatók, több mint 500 fényévnire vannak tőlünk, míg azok a legkisebb csillagok, a melyeket csak a legnagyobb csillagvizsgáló távcsővel tudunk kivenni, oly távolságra kell hogy feküdjenek, a mely utat a fény csak évezredek alatt tudja megfutni. Az állócsillagnak földünkötől való távolságából és fényességéből kiszámították, hogy az illető csillag hányszor fényesebben vagy halványabban mutatkoznék, ha a mi Napunk helyén jelenne meg. A mi Napunkat kereken 15,000 milliószor fényesebbnek látjuk, mint a Sziust; de ha a Sirius a Nap távolságában jelenne meg az égboltozaton, akkor 50—60-szor fényesebbnek látnánk, mint a Napot. Ebből következik, hogy a Sirius az ő környezetében egy olyan Nap, a mely a mi Napunknál 50—60-szor fényesebb. Az ember ezt a világosságot nem volna képes elviselni, hanem megvakulna a fénysugarak hatásától.

Virágtenyésztés. Franciaországban a virágtenyésztésre használt föld tiszta jövedelmét holdankint évi 1000—1400 koronára lehet tenni. A tenyésztett virágok leginkább a fehér és piros rózsza, a tubarózsza, a szegfű, az ibolya és a jázmin. Ezeknek a virágoknak a leveleiből illatszerek, hajkenőcsök és rózsasalaj készülnek. A virágtenyésztésből Franciaországban 250—280,000 ember él. A virágszirmok gyűjtése márcziusban az ibolyával kezdődik és szeptember közepén a későn virágzó sötétpiros rózsával végződik. Egy női munkás négy óra alatt 20 kgr. rózsaszirmot vagy pedig 3 kgr. jázminszirmot tud összegyűjteni. Érdekes, hogy az ilyen virágtelepeken dolgozó munkások a ragályos betegségektől mentek maradnak.

Víz nélkül. Vannak állatok, a melyek vizet sohasem isznak, hanem e helyett a növényeken levő har-

matot nyaldossák. A szabadon élő papagályról mondják, hogy ötven évig sem iszik vizet; úgyszintén a vadon tenyésző házinyulak se; ezek a fűvön maradt harmattal oltják szomjukat. A répával hizlalt birkák is nagyon ritkán s akkor is kevés vizet isznak.

Kígyóméreg. A kígyók saját mérgük iránt érzéketlenek s az egymással marakodó kígyók a sebbe bocsájtott méreg hatását meg sem érzik, hacsak a marás a koponyán keresztül az agyvelőbe nem jutott.

Vadorzók. Franciaországban a vadorzást külön e célra titokban alakult társulatok üzik, a melyek teteemes üzleti kiadásai daczára nagy nyereséggel dolgoznak. Egyik ilyen vadorzó-társulat a vad elfogására selyemből készült hálókat használ, melynek darabja 24,000 koronába kerül.

Mennyi a billió? Angliában egy billió alatt milliószor milliót (1.000.000.000,000) értenek. Amerikában egy billiónak csupán ezermilliót (1.000.000,000) számítanak. Franciaországban a billió elnevezéssel szintén ezermilliót tisztelnek meg; Európa többi országaiban az ezermilliót — milliárdnak nevezik s billió alatt milliószor milliót értenek.

A madár látása. Az üveglemez — természetesen a tiszta — az egyetlen tárgy, a melyet semmiféle madár, legyen az kalitkában nevelt, vagy vadon élő, fölismerni nem képes. Még a legélesebb szemű sólyom is vakon nekirohan az üvegtáblának, valamint a házigalamb is nekirepül a dűcz elé tartott üveglapnak.

Favágás. Norvégiában senkinek sem szabad fát úgy kivágni, hogy helyette azonnal más hármat ne ültetne. Ezt a jó szokást sok helyen nálunk is be kellene hozni.

Időjelzés. A «Meteor» márczius hóra a következő időjelzést teszi közzé:

Márczius hó csomópontjai 6—7—15—16—20—21—22—26 és 28-ra esnek. Legerősebb hatásúak a 6—21—22 és 26-ikiak. A 6-iki hideg, a 21-iki enyhe, csapadékos, a 22-iki hideg, a 26-iki szeles, változó jelleggel. Különösen erős hatásúak a 21. és 22-ikiak, mikor hirtelen átmenetek várhatók.

Márczius első napjai változó időjárással köszöntenek be, 6-ika körül újra hidegebb, vagy szeles jelleggel. — A 6-iki csomópont hatáskörét követőleg enyhébb jelleg fejlik ki, mely a 16-iki csomópont hatásköréig állandónak ígérkezik. Ezután változóbb, 21-ike körül csapadékos, 22-ike táján hidegebb, majd ismét a hó vége felé 26-ika tájékán melegebb idő következik, úgy hogy márczius hó 2-ik és 3-ik negyede meghozza a tavaszt.

Hivatalos közlemények.

41685. sz. 908.
I/B—1.

Körrendelet valamennyi magyarországi kincstári erdőhatóságnak (a kincstári erdőlegények és segéderdőőrök javadalmazása tárgyában).

A kincstári erdőlegények és segéderdőőrök anyagi helyzetének javítása érdekében 1909. évi január hó 1-vel kezdődő hatálylyal elrendelem a következőket:

Az évi szegődménybér összegét az illető jogosultak részére az eddigi 400 K. helyett 600 (hatszáz), illetve az eddigi 500 K. helyett 700 (hétszáz) koronában állapítom meg s azonkívül az illetők részére egyénienkénti évi 60 (hatvan) korona egyenruhaátalányt engedélyezek.

A legeltetési és makkoltatási haszonélvezet gyakorlásánál, illetőleg a megengedett állatállomány tekintetében az erdőlegények és segéderdőőrökre az 1885. évi 17209. számú körrendelet határozmányai mérvadók, a mely szerint két tehén, egy növendék szarvasmarha, két borjú, két öreg sertés és négy malacz, vagy két darab egy éven felüli südő legeltetésére, illetve makkoltatására jogosítvák.

Az erdőlegények és segéderdőőrök évi tűzifailletményét egyöntetűen 12 (tizenkettő) ürm.³ kitermelve és házhoz szállítva kiszolgáltatandó hasáb-, vagy dorongfában állapítom meg és ezzel kapcsolatban megengedem, hogy a kincstári természetbeni lakások élvezetében lévőeknek a lakások jókarban tartása végett fűtés céljaira, úgyszintén pedig a jelzett szolgálati minőségű alkalmazottak közül azoknak, a kik hidegebb éghajlatú állomáshelyeken vannak, felettes gondnokságuk indokolt előterjesztésére a személyes fületmény mértékét túlhaladó tűzifaszükségletét első sorban dorongfából pótolja, illetőleg a lakáshoz szállítva díjtalanul kiszolgáltassa.

Budapest, 1909. évi február hó 3-án.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

*

599. k. b.

K. I. erdőőr h-i lakos felebbezése 1908. évi útdó kivetése ellen:

Végelhatározat: A vm. közg. bizottság K. I. erdőőr h-i lakos 1908. évi útdó-kivetés ellen beadott felebbezésének s egyúttal azon kérelmének, hogy útdó címen eddig 1905 július hó 1-től 1908 október hó 31-ig levont összesen 8 K. neki visszatéríttessék, tekintettel arra, hogy az erdővédek az 1890. évi I-ső t.-cz. 25. §. d) pontja alapján útdómentesek, helyt ad s az 1908. évre kivetett 2 K. 40 f. útdó törlését, valamint a nevezett fizetéséből útdó címen 1905. évi július hó 1-től 1908 október hó 31-ig levont 8 K. irva Nyolcz korona visszautalását ezennel elrendeli s a 8 kor. visszautalásával a vármegye alispánját megbízza.

Kelt Magyaróvárrott, 1908. évi október hó 15-én tartott mosonvármegyei közigazgatási ülésben.

(P. H.)

Dezasse, s. k., főispán, elnök.

Szerkesztői üzenetek.

P. F. Lapunk legutóbbi számában közölt üzenetünkkel kapcsolatban tudatjuk, hogy Egerváry Gyulának «Vadászok Zsebnaptára», mely most már XXIII-dik évfolyamában jelent meg, vadőrök részére sok hasznos tudnivalót tartalmaz. Kapható a szerzőnél (Budapest, Gyöngygyűk-utca 13. sz.) 2 kor. 40 fillér vételáron.

V. G. és P. M. Folyamodjanak egy koronás bélyeggel ellátott kérvénnyel felettes hatóságuk útján a földművelésügyi m. kir. Miniszter Ur Ö Nagyméltóságához. Ha folyamodványukat felettes hatóságuk pártolólaga felterjeszti úgy hisszük, hogy a *mészpergető gépet* lényegesen leszállított áron esetleg ingyen megkapják.

Z. K. Ha erdejéből mennél több hasznot szeretne elérni — s ugyan melyik erdőgazda nem törekszik erre — akkor vágásterületének tövén s egyszerre egy tagban s egész terjedelemben való eladását nem javasolhatjuk. Ön azt írja, hogy a vágásterület a község közelében fekszik s hogy rajta jó karban tartott út vezet keresztül. Azt írja továbbá, hogy az önök vidékén erdei munkásokat bőven lehet találni. Ilyen körülmények között semmi szín alatt sem ajánlhatjuk azt, hogy Ön a vágás faanyagait már most egy fakereskedőnek tövén eladja, annak daczára, hogy mint írja sürgősen pénzre volna szüksége. Sokkal jobban teszi, ha a szükséges pénzt más úton megszerzi s erdejét majd ősszel házilag használja ki s ajánljuk ezt annyival is inkább, mert levelének tartalma arra enged következtetni, hogy a fatermelés, szállítás és értékesítés minden csinja-binjával tisztában van.

Ha Ön a vágásterület faanyagait már most akarná eladni, akkor a fakereskedő a felkínálandó vételárból mindenek előtt leütné azokat a kamatokat, melyet a tőke a termelés és szállítás befejeztének idejéig jövedelmezne; s kérdés vajjon ez a kamat nem lesz-e magasabb annál, melyet Ön a felveendő kölcsönért valamely pénzintézetnek fizetne. De eltekintve ettől, a fakereskedő Önnek csak akkora vételárt ígérhet, hogy az ő vállalkozói nyeresége biztosítva legyen. Ha tehát a termelést és szállítást Ön fogja végeztetni házilag s képes lesz ezt olyan olcsón végrehajtani, mint a fakereskedő, akkor a termelés és szállítás vállalati munkájára eső nyereség már az Ön javára marad meg s ha azután kellő kereskedelmi összeköttetései is lesznek, a kész anyag eladása is jobb hasznot fog Önnek biztosítani, mint a vállalatbaadás.

K. S. Ha koronás bélyeggel ellátott kérvénnyel felettes hatósága útján a m. kir. földművelésügyi Miniszter Ur Ö Nagyméltóságához folyamodik, úgy hisszük, hogy a kívánt tenyészfajbaromfit megkapja.

G. F. Az 1893. évi IV. t. cz. 15. §-a értelmében nem tartozik községi adót fizetni.

R. L. Kérdését nem értjük; szíveskedjék azt megismételni és részletesen kifejteni, hogy mire nézve kíván felvilágosítást kapni.

M. G. A tényleges katonai szolgálat a nyugdíjba csak akkor számít be, ha a katonai szolgálatból közvetlenül, megszakítás nélkül lép át a polgári állami szolgálatba. Ha azonban Ön tényleges katonai szolgálata után nem lép mindjárt állami szolgálatba, hanem előbb az erdőri szakiskola továbbképző tanfolyamát végzi el, akkor katonai szolgálata nem fog a nyugdíjba beszámíttatni. Ezért azt tanácsoljuk Önnek, hogy tényleges katonai szolgálatából lépjen át előbb — de megszakítás nélkül — a polgári állami szolgálatba, a hol azután a továbbképző tanfolyam elvégzésére kérjen egy évi szabadságot. Ez az egy évi szabadság a nyugdíjba nem fog ugyan beszámíttatni, de nem is fog megszakításnak tekintetni.

M. P. Az 1904. évi I. t. cz. alapján járó személyi pótlék kizárólag csak az állami alkalmazottakat illeti meg. Miután Ön nem az állam által kinevezett, hanem Cs. község volt úrbérései által alkalmazott és fizetett erdőri, ennél fogva Önre az említett törvényezik határozományai nem vonatkoznak.

K. I. Igen örülünk, hogy sikerült az utadó törlesztés kieszközölnie; az erre vonatkozó határozatot mai számunkban közöljük, hogy ezen az alapon mások is megfolyamodhassák a netalan kivetett utadót.

Sz. K. A madarak védelméről szóló cikket legközelebb hozni fogjuk.

I. J. A kért csemeteri felvilágosítást adni. Ha Önnek ott pénze volt elhelyezve, akkor forduljon a budapesti VII. kerületi előljáróságához.

E. V. 1. A kért csemeteri közül 9000 drb. kocsányos tölgyre és 2000 drb. kőrisre számíthat. 2. Az Erdészeti Lapok m. é. 8-ik füzetében leírt nyeseöllő — az ismertetésből kivehetőleg — készen nem kapható, hanem azt mint a leíró mondja, minden kovács meg tudja csinálni. A lapunk mult számában ismertetett máramarosi csemeteritkítő olló Keszner Izidor és fia czeznél Máramarosszigeten 10 K 20 f-ért kapható. 3. Számozó-korongot «Handel és Müller» czeznél Budapesten, (VI. Podmaniczky-utca 43. szám) rendelhet meg. Tessék tőle erdei eszközökről árjegyzéket kérni.

S. M. Hogy a «Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegyleténél» oly kevés erdészeti altiszt van biztosítva, az abban leli magyarázatát, hogy az erdészeti altisztek, illetőleg az erdőbirtokok inkább «Az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédségélypénztár»-nál (Budapest, V. Alkotmány-utca 16. szám) biztosítják magukat, illetőleg biztosítják erdészeti altisztjeiket. Miután ez utóbb említett pénztár az 1900. évi XVI. és az 1902. évi XIV. törvényezikken alapuló s a m. kir. földművelésügyi miniszter úr fenhatósága alatt álló intézmény, ennél fogva ennél a pénztárnál senkinek sem vesztet oda a befizetett pénze, senki meg nem károsodhatik és mindenki az utolsó fillérig megkapja azt, a mire törvény szerint joga van. Ezt az intézményt lapunk első évfolyamának két első számában részletesen ismertettük; kívánatra ennek a pénztárnak az ismertetését bárkinek szívesen megküldjük.

O. M. A továbbképző tanfolyamra való felvételre csak akkor tarthat igényt, ha a szakiskolát legalább «jó» általános osztályzattal végezte, a szakvizsgát mindjárt az első alkalommal letette s azon legalább «jól alkalmas» osztályzatot nyert, továbbá ha 30-ik életévét a folyó naptári évben még nem tölti be. Hogy milyen bizonyítványokat kell a kérvényhez mellékelni, azt majd a lapunkban is közlendő pályázati hirdetményből látni fogja. Továbbképző tanfolyam ez idő szerint még csak a vadászderői szakiskolánál van s ennek elvégzése azt az előnyt nyújtja, hogy az illető, könnyebben nyer alkalmazást s kisebb erdőbirtokok kezelésével is megbízható.

Sz. p. A «Vadőr» című könyv 1 koronáért, az «Egészségi tanácsadó» pedig 60 fillérért Nagel Ottó könyvkereskedőnél (Budapest, VIII. Múzeum-körút 2. szám) rendelhető meg.

Ö. M. R. 1. Bedő Albert dr.: «Az erdőri» című műve az Országos Erdészeti Egyesületnél (Budapest, V. Alkotmány-utca 6 szám) 6 koronáért kapható. Bérmentesítésre 55 f. küldendő. — 2. A kincstárnál alkalmazott erdőlegények és segéderdőriok fizetésemelése, az állami kezelésbe vett községi erdőknél alkalmazott erdőlegényekre és segéderdőriokra nem terjed ki.

Fehér Orpington keltető tyúktojás, valódi tiszta faj, garantálva, darabja 27 fillér. Kapható Lőrincz István m. kir. főerdőriknél, Erdőbádony, Zólyom megye. (9.VI. 1.)

Pályázati hirdetmény.

Alulírott erdőhivatal kerületében két erdőri állás van üresedésben. Pályázhatnak oly ép, erős, magas hegységi szolgálatra alkalmas testalkattal bíró egyének, kik legalább is erdőri szakiskolát végeztek s a szakvizsga letételére magukat kötelezik. Fialat, nős egyének előnyben részesülnek. Javadalmazás a következő: havi utólagos részletekben esedékes évi 720 korona készpénzfizetés, természetbeni lakás, 24 m³ házhoz szállított tüzfajárandóság, egy darab tehénnek nyári legelője és szénilletmény fejében a hivatal által kijelölendő erdei tisztás hasznélvezete.

Nadrág (Krassószörény m.), 1909. évi január hó 27-én.

*A nadrági vasipartársulat
erdészeti és gazdasági hivatala*

Pályázati hirdetés.

Baranya vármegye területén a hegyszentmárton- és magyaregregy kerületi járási erdőőri állásokra pályázat hirdettetik.

Az alkalmazandó járási erdőőrök javadalmazása a következő:

Évi bér 500 kor., lakpénz 120 kor., utiátlány 240 kor., irodaátlány 20 kor.

A Baranya vármegye közigazgatási erdészeti bizottságához címzett kérvények 1909. évi márczius hó 31-ig a pécsi m. kir. állami erdőhivatalnál nyújtandók be.

A sajátkezüleg irt és 1 kor. bélyegjeggyel ellátott kérvényhez csatolandók:

1., születési bizonyítvány; 2., erkölesi bizonyítvány; 3., a végzett iskolák bizonyítványai; 4., az erdőőri szakvizsga letételét igazoló bizonyítvány; 5., hatósági orvos által kiállított bizonyítvány, a melyben a folyamodónak ép, erős testalkata különösen jó látó- és hallóképessége igazoltatik; 6., a katonai kötelezettség teljesítését igazoló okmányok; 7., a folyamodónak összes eddigi szolgáltatást igazoló bizonyítványok.

A kinevezés egyelőre ideiglenes és a kinevezett állásában, csak a megelégedésre teljesített egy évi próba-idő eltelte után véglegesítettik.

Elkésve érkezett vagy hiányosan felszerelt kérvények figyelembe nem vétetnek.

Pécs, 1909. évi január hó 27-én.

(5. II. 2.)

Almássy s. k., m. kir. erdőmester.

Pályázati hirdetés.

A krassói erdőrésztársaság istvánhegyi erdőgondnokságánál megüresedett erdőőri állásra pályázat hirdettetik.

Évi javadalmazás 840 korona kezdőfizetés — utólagos havi részletekben — természetbeni lakás tűzifa járandósággal, egy tehénnek téli tartására (hús) 20 métermázsza széna és esetleges erdőkár-büntetés-pénzekből $\frac{1}{3}$ -rész.

Az állást elnyerni óhajtoknak erdőőri szakvizsga letételét, ép, egészséges és erőteljes testalkatot, valamint jó magaviseletet hiteles bizonyítvánnyal kell igazolniok, nemkülönben a magyar nyelv mellett a román és német nyelv birását is.

Folyamodványok a krassói erdőrésztársaság istvánhegyi erdőgondnokságához — u. p. Szákul, Krassószörénymegye — f. évi márczius hó 15-ig nyújtandók be.

Krassói erdő-résztársaság
istvánhegyi erdőgondnoksága.

(8)

Saját magpergetőjében termelt legmagasabb csiraképességű

tülevelű magvakat,
kötő minőségű

lombfa-magvakat,
kocsányos és kocsánytalan tölgyemléket, fűmagvakat, valamint répa-, here- és egyéb gazdasági magvakat ajánl (3. v. 3.)

FARAGÓ BÉLA cs. és kir. udv. szállító magyar magpergetőgyára, erdészeti csemetekertjei Zalaegerszegen.

Uhu (2.-3.)
baglyot veszek és cserélek vizslakölyökkel, vagy foxterrierrel. Drávatamási, (Somogy m.) Stark főerdész.

Veszek bőröket és pedig: (7. II. 2.)

Nemes nyest (sötét)	35—40 kor.
" (világos)	28—32 "
Kő-nyest	24—30 "
Róka	6—10 "
Róka (erdélyi, egész prima)	10—15 "
Vadmacska	4—8 "

ELKAN GYULA szűcsmester, Budapest, VII., Károly-körút 19.

Gazdáknak és baromfitenyésztőknek

nélkülözhetetlen segédkönyvek a

Hreblay Emil állattenyésztési m. kir. felügyelő és lapunk rovatvezetője által irt

baromfi- és házinyul-tenyésztési szakmunkák:

1. Általános tudnivalók	III. kiadás ára 1.— K
2. Baromfitenyésztés	I. " " 5.— "
3. Tyuktenyésztés	II. " " 3.— "
4. Pulykatenyésztés	II. " " 3.— "
5. Lud- és kacsatenyésztés	I. " " 3.— "
6. Baromfiak hizlalása	II. " " 1.50. "
7. Baromfitermékek értékesítése	" 2.— "
8. Az ezüst szörmenyul tenyésztése és értékesítése.	I. kiadás " 2.— "

E nyolcz munka a «Baromfitenyésztés» heti szaklap kiadóhivatalában Kolozsvár Ferencz József-u. 5. II. 8. az erdészeti altisztek s egyéb alkalmazottak által postautalványon megrendelve fele árban kapható. (1.—8.)

Egy- és kétéves kocsánytalan

tölgycsemetéket

megvételre keresek.

Ajánlatok «A» jelige alatt a kiadóhivatalba küldendők.

(6. II. 2.)

HIRDETÉSEK fölvetetnek

a kiadóhivatalban

Budapest, V., Alkotmány-utca 6.

Saját telepein nevelt, kitünően fejlődött, erdősítési célokra alkalmas

tű- és lomblevelű csemetéket
gyümölcsfákat, válogatott fajokban díszfenyőket, sorfákat, élősvény-csemetéket ajánl

FARAGÓ BÉLA cs. és kir. udv. szállító magyar magpergetőgyára, erdészeti csemetetelepei Zalaegerszeg. (3. v. 3.)

Alkalmi vétel:
több millió tölgycsemete 20—150 cm. magasságban,
50000 db díszbokor $\frac{1}{2}$ —3 m. " "
20000 " díszfenyő $\frac{1}{2}$ —3 m. " "